۳۳نچی. — № 33 ۱۳۲٤ سنه. ۳ رجب. پنچشنبه. ۱۹۰٦ سنه. ۱۰ اؤگوست. ۱ نجی بیت

„Юлдузъ“
ЕЖЕ НЕДѢЛЬНОЕ ИЗДАНІЕ
Цѣна 3 руб. на годъ.
Редакція и Контора:
Казань, Екатерининская улица № 14.
АДРЕСЪ:
Казань, редакція „ЮЛДУЗЪ“
Russie, Kazan, redaction „Julduz“,
Плата за объявленія:
(30) и (20) коп.

يولدز

« يولدز »
جریده‌سینڭ بهاسی برسنه اوچون (۳) صوم، آلتی آی اوچون (۱) صوم (۵۰) تیین، دورت ای اوچون (۱) صوملر.
شاگردلر اوچون برسنه‌لگی (۲) صوم وهر آیی (۲۱) تییندر.
یولدزنڭ اداره وکتبخانه‌سی شهر قزانده بورنایف مسجدی قارشنده (۱٤) نومرلی خانه‌ده، هر کون ایرته ساعت (۸) دن کوندز ساعت (۲) یه قدر آچقدر. باشقه وقت زائر ومشتریلر قبول ایدلمزلر.
محرر وناشری:
احمد هادی مقصودی.

تکراری موجب اولمایان فکری وفنی مقاله‌لر ممنونیت ایله قبول ایدلورلر. درج ایدلمه‌ین مقاله‌لر حقنده جواب ویرلمز واشتکا قبول ایدلمز.

بر نسخه‌سی ۵) تییندر. ادبی، فنی، معاشی وسیاسی هفته‌لك جریده‌ء ترکیه‌در. اون نسخه‌سی (۳۵) تییندر.

یولدز.

یولدز مجموعه‌سینڭ یللق بهاسی (۳) صومدر. هر آیغه (۲۵) تیین حسابندن هر آی باشندن دورت آیلق مشتری قبول ایتله‌در. اکن دورت آیدن کیمگه مشتری قبول ایتمیدر. هر آی باشندن یللق مشتری اولمق‌ده ممکندر. اوشبو آوگوست باشندن سنه آخرینه قدر بهاسی (۱) صوم (۲۵) تییندر. آدریس آلماشترو اوچون (۲۱) تینلك پوچته مارکه‌سی یوللامق لازمدر.

روسیه‌ده‌تؤرلی شهرلرده اوشبو وکیللرمز آرقلی یولدزغه آقچه توله‌مك ممکندر. اوشبو افندیلرده یولدز نسخه‌لری بره‌مله‌ب‌ده صاتلورلر:

۱) قزانده: صلاح‌الدین مقصودی.
۲) مکاریه‌ده کتابچی حسینف دکانی.
۳) آسترا-خانده: کتابچی عظیم‌جان خالدف. شاکر افندی بیلاف. عبدالقادر افندی آلماقایف.
۴) باکوده: آ. کاظمف.
۵) باقچه‌سرایده: کتابچی علی افندی طارپی.
٦) بخاراده: نظام‌الدین افندی ثابتف.
۷) طاشکندده: ملا زین‌الدین حسنف.
۸) یارکندده: ملا عبدالرحمن محمدییف شرکتی.
۹) خوقندده: اسحاق افندی شریفف
۱۰) آلماتی‌ده: کتابچی احمدکریم افندی زینوللین.
۱۱) قاراکولده: حمزه افندی عبدالولییف.
۱۲) طوقماقده: عارف افندی صفیوللین.
۱۳) سیمی‌ده: ملا رحمة الله افندی ییلکیبایف. وفیض‌الرحمن موسین. وعبدالقدوس احسانف.
۱۴) اورالسك‌ده: حسین افندی بلدانی.
۱۵) اورینبورغده: امین افندی بایزیدف.
۱٦) اورسك‌ده: ملا احمد اسحاقف.
۱۷) قزلیارده: ملا نیاز محمد افندی سلیمانف. وعراف‌الدین مؤمنف.
۱۸) طرویسك‌ده: حدمت کتبخانه سی.
۱۹) اوفاده کتابچی ادریسف دکانی.
۲۰) چیلابی‌ده: داملا منیر افندی باکیرف.
۲۱) ییکاتیرینبورغده: نعمة‌الله وهابف.
۲۲) چستایده: ملا محمود عین‌الدینف.
۲۳) کیرمانده: ملا فتاح‌الدین بشیرف
۲٤) استرلی‌طاماقده (شرکت قلم) کتبخانه‌سی.
۲۵) برایده: عبدالحمید سلطانف.
۲٦) اگرجیده: عارف افندی شاخمایف
۲۷) آرچه‌ده علاء‌الدین بیکمحمدف.
۲۸) کراسنویار ناحیه‌سنده: عبدالحمید افندی جانبیکف.

اوشبو افندیلرده یولدز کتبخانه‌سی واسطه‌سی ایله نشر قیلنمش کتابلرده صاتلورلر.

روسیه‌نك حالی.

روس گازیته‌لری، ضعیف‌له‌نووی تقدیرنك روسیه‌نڭ قریلرینی بولورگه حاضر طوروچیلردن شکایت قیلادر: (گیرمانیه بالتی دیگزی قریلرینی، آؤستریه پولشه ولایتلرینی آنگلیه کافکازنی آلاچقلر. بالتی قریلرنده نیمسلرنی ایستون ولاطیش قوملری جبرلی ایکان شول سببدن گیرمانیه‌غه بونلرنی حمایه ایتمی طوغری کیلمی.

آؤستریه تصرفنده قالغان پوله کلر روسیه پوله کلری ایله قوشلوب پارلامینتنك نیمسلرگه غالب بولونی فرض قیله‌لر. روسیه پوله کلری‌ده بو حالدن بیك ممنون ایمشلر. تؤرلی ملتدن مرکب آؤستریه‌گه تابع بولوده ملیتکه هیچ قصور کیلمی ایمش.

فقط کافکازغه کرورگه آنگلیه‌گه یول یوقدر. اگرده ترکیه داردانیل وبوسفور بوغازلرندن آنگلیه‌گه یول بیرسه، اوزینی‌ده آنگلیه‌گه بیرگان حکمنده بولاچقدر. چونکه اول تقدیرده آنگلیه ترکیه‌نڭ آرتینه توشکان بولادر. قارا دیگز گه‌ده خواجه بولادر. بوحال روسیه اوچون‌ده ترکیه اوچونك بیك خوفلیدر)

روس گازیته‌لری آنگلیه دوستلغینه بیك طایانماقچیلر ایدی. ایمدی آنگلیه‌نڭ بو فرضی معلوم بولغاچ اشانچ طارالدی.

ایمدی اشانچ فقط گیرمانیه اشچیلرنك‌در. گیرمانیه‌ده سوسیال دیموکراتلرنڭ رئیسی بیبل پارلامینت مجلسلرنك: (روسیه‌دن ییر

آلمق اوچون حکومتمزگه برتین آقچه وهیچ بر صالدات ویرمیه‌چکمز) دیوب کوبدن بیرلی فقرا ابدی. گیرمانیه‌نك مصلحتندن باشقه آوستریه‌ده پولشه‌گه کره آلماباچق، آنگلیه‌ده کافکازغه طمعیسنی صوزا آلماباچق.

گیرمانیه اشچیلرینك روسیه‌گه قول صوزوغه خلاف طوروولرینك سببی روسیه‌ده، اشچیلرنك حرکتینه کیمچیلك کیترمه‌مك اوچوندر. چونکه اگرده گیرمانیه کره قالسه، روسیه‌ده قارا گروه پارتیه‌سی قوتورلاچق و بو ضعیفلکنی موجب بولغان حرکتلرگه سبب بولغان پارتیه‌لرگه آچو ایله قارشی طوراچق. شول روشچه روسیه‌ده حریت وسوسیالیزم حرکتلری باصلوب قالو احتمال، حال بوکه روسیه‌ده اشچی فقرانك غالب کیلووی بوتون دنیا اشچیلرینك بورژوارغه غالب کیلووینه سبب بولووی امید ایتلمکده‌در.

باق! دنیا، نی روشده چووالمش؟

اتفاق مسلمین.

کیل‌چك هفته اچنده مکاریه‌ده روسیه اهل اسلامینك اتفاق پارتیه‌سینك مجلسی بولاچقدر. کوب طرفنك معتبرانی اوشبو مجلسده حاضر اولمق اوچون نیژنیگه سفر قیلمقده‌درلر.

معقول روشده قورلوب بیته آلسه، بو مجلسده سیاسی کیکاشلردن باشقه مکتب ومدرسه‌لرنی اصلاح خصوصنده‌ده مشاوره ایدله‌چکدر.

قزان مخبرنك یازدیغنچه سیاسی اشلرده اهل اسلام اوزی بر پارتیه بولور درجه‌گه کیلوب بیتمه‌دیکی تجربه ایله معلوم اولدی، وقتی بیتشمه‌گان بالانی کوچلب یته‌کلب یورتودن فائده چقمیدر. ضرر احتمالدر. شونك اوچون حاضرده مسلمانلرغه رسمی پارتیه‌اردن کادیتلر پارتیه‌سینه قوشلودن باشقه چاره یوقدر. کادیتلر سایه‌سنده مسلمانلر هر طرفده رسمی مجلسلر یاصاب اوزلرینك هر تورلی اشلرینی مشاوره قیلا آلور ایدیلر. هر برمزنك معلوممزدرکه نیچه آیلردن بیرلی اتفاق مسلمین پارتیه‌سی اسمندن هیچ بر مجلس یاصی آلمیمز احتمال کادیتلر شعبه‌سی اسمندن بر نیچه مجلس یاصارغه ممکن بولور ایدی. ۲۰ میلیونلق قوت ایله یاردم ایته‌چکمز معلوم اولدقده کادیتلر دوماده اسلامغه متعلق بولغان مسئله‌لرده مسلمانلرغه یاردم ایته‌چکلرنده شبهه یوقدر.

اهل کسب پارتیه‌سندن مشهور آلادئین نك دوماده اهل اسلام فائده سینه سویل‌دیکی هر کمنك خاطرنده بولسه کیرك.

کادیتلر غیر رسمی پارتیه‌لرگه اوزلری‌ده خلاف توگلدرلر. بناءً علیه مسلمانلرنك کادیتلرگه قوشلولری غیر رسمی پارتیه‌لرنك معقول کورنگانلرینه اوزی ایله خیر خواهلق قیلوغه منافی توگلدر.

مکتب و مدرسه‌لرنی اصلاح خصوصنده بازار بیرنده آرتق نظاملر یاصاب بولماس. فقط هر طرفنك مسلمانلری اصلاحاتنك کیره‌کلگینی عموما تصدیق قیلوب اوز طرفلرنده بو خصوصده همت ایتونی اوستلرینه آلسه‌لرده کوب گوزل اش اولور ایدی.

اشچیلر اتفاقی.

(پرافیسیونالنی سایوز)

هنرمندلر وهر تورلی اشچی خلقلر، مال خواجه‌لرندن اوزلرینه جبر وظلم قیلدرماس اوچون اوز صنفلرینه مخصوص بر جمعیت واتفاق یاصامق یاوروپاده قرق ایللی یلدن بیرلی معروفدر. حاضرده گیرمانیه‌ده اشچی طائفه‌لرینك تورلی اطرافدغی تورلی اصنافندن (۲۵،۰۰۰) قدر صنف اتفاقی باردر. بو اتفاقلرنك چلینلری دورت میلیون قدر اشچی کشیلردن عبارتدر.

اشچیلر معیشتلرینی اصلاح قیلو خصوصنده بولغان تدبیرلرینی اوشبو اتفاق سایه‌سنده قیلدیلر. چونکه اتفاقنك اداره‌سینه یعنی اش باشینه بیك عقللی کشیلر قویلادر.

اگرده اتفاقنك بر چلینینه بر بای جبر قیلسه، نزاع وصلح اوشبو اتفاق اداره‌سی آرقلی یورتلدر. بایلرنی اش طاشلاب قورقوتمق اوچون موافق بولغان وقتنی‌ده اوشبو اداره تعیین قیلادر.

گاها بو اداره‌لر جمیع چلینلرینی دعوت قیلوب مجلس ومیتینغلر یاصاب‌ده کیکاش قیلورلر. سوزگه اوستالری اوزلرینك بارچه بولداشلرینه اتفاقنك فائده‌سینی وبایلر ایله کوره‌شونك قاعده وتدبیرلرینی اویره‌تورلر.

هر تورلی اشچی اصنافنك اتفاقلرینك بوتون مملکت یا که بوتون دنیا اوچون عمومی بولغان اتفاقلری‌ده اولورکه (اتفاق المتفقین) دیوب آتالور. بوتون مملکت یا که بوتون شهر اوچون عام قیلنغان عمومی اش طاشلاولر اشچیلرنك مذکور اتفاق المتفقین اداره‌سینك تدبیری ایله یورتلور.

بایلرنی یاقلامق اوچونمی، یا که مملکتده کارخانه‌لرنی ترقی ایتدرمك اوچونمی، یا که اشچیلر سیاسی حریتلردن خبردار بولماسونلر اوچونمی یا که بر آز هر برسی اوچونمی؟ حکومتلر اشچیلرنك صنف اتفاقینه بیك تیز رخصت بیرمیلر. روسیه‌ده جمعیت واتفاقلرغه عموما حریت بولسون دیوب شاوکیلك اوشبونك اوچوندر. چونکه روسیه‌ده بو حریت هنوز یوقدر. بوندن صوکره تیز روسیه‌ده ده بو حریتلرنك بولووی امید ایتلدر.

بو اتفاقلرنك مشترك آقچه وصومالری‌ده بولادر. اش طاشلاغان زمانلرده اوزلرینك چلینلرینه بر مقدار آقچه ایله یاردم‌ده ایته‌لر.

بو اتفاق قوتی معیشت مسئله‌لری حقنده پیدا بولغان اویله الوغ بر قوتدرکه بر زمان غالب اوله‌چغی شبهه‌یوقدر. چونکه عمل واجتهاددن باشقه دنیاده معیشت ممکن توگلدر. شول سببدن قولنده کوچ وعمل کبی قدرلی جوهرنی خواجه‌لری اولان اشچیلر استه‌دکلری قدر قیمت صاتارغه اختیارلیدرلر. بونلرنك گروه گروه بولوب حیوان کتووی کبی سورلوب آرزان بهالرغه صاتلوب یورولری بو وقتقه‌قدر اوز جوهرلرینك قیمتینی بلمه‌دکلرندن وصاتولاشا بلمه‌دکلرندندر. بوقارده مذکور صنف اتفاقی اشچی طائفه‌سی اوچون اویله اشانچلی بر دلالدرکه سودا گیرلر آراسنده‌غی کبی ایکی طرفنی‌ده آلدی طورغان ماکلیر کبی توگلدر. چلینلرینی‌ده آلداماس اوزی‌ده آلدانماس. تییشلی بهاسی ایله کوچ جوهرینی صاتمی‌ده قالماس. وشاید بیك قیمت صوراب ایرکه‌له نوب جمیع خلقنی اشدن طوقتاتوب عالمنك آچ قالووینه‌ده سبب بولماس.

استرشاد

معیشت اجتماعیه (سوسیالیزم)

بکر - زیدافندی، حاضرده (سوسیال) چقغان ایمش. مالّلرنی بوله‌سی ایمش دیوب سویلشه باشلاغانلر. حتی مسلمان بالالرندن‌ده شول سوزنی سویلوچیلر بار ایمش دیلر. مین بو سوزلرنی ایشتوب واقوب هیچ

برفائده‌ومعنی آکلی آلمیچی طاك عجایبکه‌قالامن.

زید — های های بکر آبزی، بیك زور مسئل‌گه طوتنغانسك سوسیالزم‌نی آکلارغه سینك فهمك یتشه آلماس.

بکر — یوق سین آلای دیمه (سوسیال) دیگانلری (دجال) بولماسون. آخری‌زمان‌ده یتدی بوغای آخری.

زید — یوق یوق‌قورقما، دجال‌چقغانی یوق اما سوسیالیزم چقغانینه (طوماس مور) زماننن بیرلی دورت یوز یل چاماسی بولادر. (سن سیمون) زماننن باشلاب یوز یلدن بیرلی‌ایسه، همان قوّتلنمکده‌در. حاضرده روسیه‌ده حریت حرکتلری سببلی بوتون دنیاده قوّت طابمقده‌در.

بکر — سوسیالیزم نی نرسه صوك اول؟

زید — سوسیالیزم خلقنك راحت معیشتی اوچون فرض قیلنغان ترتیب ونظامدن عبارتدر. عربچه‌بوکا(معیشت‌اجتماعیه)دیلور. سوسیالیستلرگه اجتماعیون دیلور. اجتماعیلرنك گمانچه‌خلقلرمعیشت‌اجتماعیه‌قاعده‌لری‌بوینچه عمر ایتسه‌لر دنیاده‌بیك‌راحت عمر ایته‌چکلردر.

بکر — نیك حاضرده بیك راحت عمر ایته‌مز ایچ.

زید — سین بر بای کشی. سینك معیشتك راحت‌بولمی حالی‌یوق. سینک کبیلرگه‌بایغورا وبورژوا دیلور. بایغورالر هر عصرده بیك راحت عمر ایتکانلر. اما دنیاده بیك فقیر خلقلرده باردر. آنلرنک حالی بیك مشکلدر. اجتماعیلر شول فقرانی بیك قزغانغانلقلرندن دنیاده‌غی جمیع آدمیلرنی بر درجه تیگز راحت‌ایتونی فرض قیلمقده‌درلر.

بکر — اول ممکن بولور میکان صوک؟

زید — ایشته ممکن دیلر شول، بارچه خلق عدللك برله معامله قیلسه، هر کم راحت بولاچق دیلر.

بکر — آنسی تقدیر اشی، تقدیرده فقیر بولاسی کشی نی قیلسه‌ده فقیر بولمی حالی یوق.

زید — آنسی شولای، تقدیرگه قارشی کیلور حال یوق. لکن شریعت بعض اشلرگه قارشی تدبیر قیلو ایله‌ده بویورغان تقدیر دیوب یالقاولانوب یاتارغه قوشمامان هر کمگه کسب قیلونی فرض قیلغان.

بکر — واقعا، کسب وحرکت هر کمگه فرض.

زید — لکن دنیاده‌هیچ کسب قیلمی راحتلنوب آقچه فائده‌سینی آشاب یاتوچیلر بیك‌کوبدر. شریعت ریادن یعنی آقچه‌دن پروسینت آلودن منع قیلسه‌ده، پروسینت آشاب یاتوچیلر ایله دنیاطولغان. حال بوکه هیچ اشله‌میچی آقچه فائده‌سینی آشاب یاتو هیچ بر دینده‌درست توگلدر.

بکر — اول اجتماعیلر دنیا معیشتینی نیچك اصلاح قیلماقچی بولالر صوك؟

زید — آنلر: (دنیاده طابش بیره طورغان مال وذاتلر بر کشینك ملکیگنه بولماسون. بارچه خلق اوچون اورتاق‌بولسون) دیلر.

بکر — آ، آلای بولغاچ آنلر بایلرنك مالینی طالاب بولوب آلماقچی بولالر ایکان.

زید — یوق. آنلر کشینك کسب قیلوب طابقان مالینه تیمیلر. لکن اشله‌میچی مال ایله طابش ایتوب یاتارغه رخصت‌کنه بولماسون دیلر.

بکر — هی مالسز نیچك طابش‌ایتمك کیره‌ك؟ صوماسز سودا قیلوب‌ده بولمی!

زید — طابش ایتمسسك، صاتو ایتمسسك.

بکر — سین‌ده صاتو ایتمه‌سه‌ك، مین‌ده طابش ایتمه‌سه‌م، نیچك بایمق کیره‌ك؟

زید — بایماسسك. کم قوشقان سکا آرتق بایورغه دنیاده فقیرلرده کوب ایچ.

بکر — اول زمان‌نیچك کون‌کورمك کیره‌ك؟ آلای بولغانده دنیا تمام بوزلور.

زید — فقیرلر اشله‌ب کسب قیلوب کون کوره‌لر ایچ. سینده شریعت قوشقانچه کسب قیلورسك.

بکر — دنیاده هیچ بایلر قالماسه، کمگه اشله‌ب کسب قیلورغه کیره‌ك؟

زید — جماعت اشینی اشلرسك. حقکنی بیت المالدن آلورسك.

بکر — اول نیچك جماعت؟

زید — اجتماعیلر: (ییر یوزنده‌گی خدانك هر بر خزینه‌سینه جماعت خواجه بولسون دیلر. ییرلر باصولر بر کشینك گنه ملکی بولماسون اورتاق‌بولسون) دیلر. ودخی (ایگنلرده جماعت صوماسندن وجماعت فائده‌سینه‌ایگلسون اورمانلرده‌جماعت فائده سینه کیسلسون. صوده‌غی بالقلر وقرده‌غی حیوانلرده‌جماعت فائده‌سینه‌طوتلسون)دیلر.

بکر — اول وقت زاوودلر وفابریکه‌لرده اشله‌وچیلرنی قیلورلر؟

زید — آنلرده جماعت زاوودلرنده اشله‌رلر. جماعت صوماسندن هرتورلی زاوودلر وفابریکه‌لر صالنور.

بکر — جماعت کارخانه‌لری‌بولغاچ، بایلرنك کارخانه‌لری نی اشله‌ر؟

زید — تله‌سه نی اشله‌ر، اشله‌رگه کشی بولماسه، طوقتارلر. کارخانه‌لرنك چقغانینه برتیچه‌یوز یلدن آری‌یوق. دنیاده‌خلق بایلرنك کارخانه‌لرندن باشقه‌ده نیچه مك یللر طورغانلر ایچ.

بکر — اول وقت بایلرغه جبر بولماسمی؟

زید — نیك جبر بولسون آنلرنك کارخانه‌لرینی آلغان کشی یوق ایچ. فقط آنلرغه خلقنی حیوان کبی جیگوب اشله‌تورگه‌گنه رخصت بیرلمیه‌چك اشچیلرنك بوقدر چووالوندن بایلر اوزلری‌ده کارخانه‌لرینی طاشلاب قاچاردرجه‌گه کیلگانلر. بیگره‌ك طنچلارلر.

بکر — بایلرغه اول‌ده جبر شول.

زید — بر بای کشی مك فقیرنی حیوان کبی‌جیگوب اشله‌توب همان فائده ایتووی اول‌اوزی همان راحتده یاتووی فقیرلرگه جبر توگلمی؟

بکر — واقعا آنسی عقلغه بیك موافق توگل. لکن بایلرنك کارخانه‌سی بولماسه، فقیرلر قایده اشله‌ب کون کورسونلر؟

زید — ایشته، شونك اوچون اجتماعیلر. (جماعت صوماسندن کارخانه‌لربنا قیلنوب اشچیلر شونده اشله‌سون) دیلر.

بکر — آلای بولغانده بایلر نیچك کون کوررلر؟

زید — نیك، بایلرنك آقچه‌سی کوب ایچ. شول آقچه‌لری ایله کون کوررلر.

بکر — بر وقت‌اول آقچه‌لری بتسه، نی‌قیلورلر؟

زید — باشقه‌کشیلر کبی آنلرده قول کوچلری ایله‌کسب‌قیلورلر کسب‌هر کمگه فرض‌ایچ.

بکر — بایلرنك ییرلرینی نی قیلورلر؟

زید — ییر مسئله‌سی بیك مشکل مسئله‌در. بو مسئله‌سیاسی نظاملرغه‌قاراب‌حکم‌قیلناچقدر نظام‌بوینچه‌بایلر ییرلرینی‌یاجماعتکه‌صاتارلر، یاکه هبه قیلورلر، یاکه احتمال باشقه‌چه بر تدبیرقیلنور.

بکر ـ بایلر کارخانه بنـالرینی وماشینالرینی نی قیلورلر .

زید ـ آنلرنی‌ده یاصاتارلر یاکه جماعتکه هبه قیلورلر . اوز مالنده هر کمنك اوز اختیاریدر . .عدالت واعتدال‌شرنی مقتضیدر .

بکر ـ آندی ترتیب بولغانده بایلرنگ بالا ـ لرینه میراثلری قالماس ایچ ؟

زید ـ کوب بولسه ، قالور ، کوب بولماسه ، قالماس. معیشت عرفیه‌ده‌ده بایلر اوزلری اولگاچ کوبسنچهماللری بور چلرینه کیتوب بته‌در. قالغان ماللرینی‌ده بالالری اسراف قیلوب بتره‌در. میراث مالنده آرتق برکت یوقدر. شریعت قارشنده کشینگ قول کوچی ایله اشله‌ب طابقان مالی قدر لیره کدر .

بکر ـ آلای بولغانده بوفرض میراثقه انکار قیلو بولا ایکان .

زید ـ نیك انکار بولسون، قالغان مال میراث بولوب قالمی حالی یوق ، قالماغان مالنی شریعت کوچله‌ب قالدرورغه قوشمیدر . دنیاده میلیون میلیون فقیرلر اوله‌در . اوزلرینی دفن قیلورغه‌ده ماللری قالمیدر .

بکر ـ بو معیشت اجتماعیه ترتیبی بزنگ شریعتکه خلاف توگل‌می ایکان ؟

زید ـ نیك خلاف بولسون ، پیغمبرمز محمد علیه السلام کسبده ایکی کشی شریك بولسه‌ده برکت آرتور دیگان ، بارچه کشی شرکت ایله کسب قیلو بیگره‌ك مبارك بولسه کیره‌ك ، بو خصوصده حدیثلر بیك کوبدر . پیغمبرمز محمد علیه السـلام عالم امثالدن بر تمثیل سویله‌دیگی روایت قیلنادر : دیمشدرکه : (بیر آستنك برتورلی‌قوم باردر پادشاهلری یوقدر . بونلرنگ شهرلرنك هر بر کمسه‌نگ یورتی بر تیگز بـر روشده بنا قیلنمش آراده کوبچیلك و نزاع چقماسون اوچون هر بر اشلر اورتاق اشله‌نوب تیگزلك طریقنچه آرالرنده تقسیم قیلنادر . بو مملکتده هر خصوصده عدالت حکم سورمکده اولدیغندن بر برسندن مال اوغـرلاو کبی اشلر هیچ یوقدر) . بعض علما بوروایت‌ده معیشت اجتماعیه وسوسیا ـ لیزم نظاملرینه بر نوع اشاره وازلغینی‌ده استخراج قیلالر . شول جهتلردن سوسیالیزم اسـلام دینینه خـلاف دیبورگه طوغری کیلمیدر .

بکر ـ بولای بولغانك بارا طورغاچ دنیاده زور بایلر تمام بته‌رلر .

زید ـ بتسه‌لر نی بولور ؟ بوتون دنیا مالنك هر کم شریك بولور . هر کم جماعـت فائده‌سینه اشله‌ب هیچ برجبر وظلمدن باشقه تیشلی حقنی عدلك ایله آلور . هرکم اشله‌گاچ اش‌ده بیك آز تیه‌ر . هرکون هرکم دورتر ساعت اشله‌و ایله بوتون دنیا بر درجه‌ده طوق بولور . آچ قالماغایم دیبوب هیچ کم قایغرماس .

بکر ـ هیچ کمنك آرتق مالی بولماغاچ خلق بالاچاغامه مالم قالمی دیبوب قایغرماسمی ؟

زید ـ نیك قایغرسون ؟ هر کمنك بالاسی اوزی اولسه‌ده، بالغ بولغانچی جماعـت صوماسندن تربیه قیلنو لازم بولاچق . بالغ بولغاندن صوك دورت ساعت اشله‌سه، هر بر یتیم‌ده باشقه کشیلر کبی راحت ومسعود بولاچق . اگرده اشکه یارافسز ضعیف بولسه ، عمری بوینچه جماعت صوماسـندن (معاش) پینسیه آلاچق . وهر کشی (۴۵)نچی یاشینه قدر (۲۵) یل چاماسـی اشله‌گاچ ،هیچ اشله‌مه‌سه‌ده اولگانچی وظیفه‌سی خزینه‌دن چغوب طوراچق . بولای بولغانده بالاچاغاسی اوچون هیچ کمنك قایغیسی بولمایاچق .

بکر ـ هر کم بر درجه‌ده اورتا حاللی بولغاچ صدقه آلورلق فقیرده قالماس ایچ ؟

زید ـ قالماسه ، نی بولور ؟

بکر ـ اول‌زمان زکاتنی وصدقه‌خیرمزنی کملرگه بیرورمز ؟

زید ـ دنیاده هیچ بر محتاج کشی قالماسه ، بیرمسسز . بیك آرتق مالـکز بولسه ، بیت المالغه هبه قیلورسکز .

بکر ـ شریعتده زکات بـار ایچ ، آنی نی قیلورمز ؟

زید ـ پیغمبرمز زمان آخرنده شوندی بـر عدللك زمانی کیلورکه هرکم بای اولدیغندن صدقه قبول ایته‌رگه کشی‌ده قالماس دیمشدر . معیشت اجتماعیه میدانغه چقغانده شـول زمان ییتکان بولور .

بکر ـ آلای بولسه ، آخر زمان ییتکان ایکان ؟

زید ـ آخر زمان کوبدن ییتکان، بزنگ پیغمبرمز محمد علیه السـلام اوزی‌ده آخر زمان پیغمبری ایچ .

بکر ـ آلای بولغاچ قیامت‌ده‌اوزاقلاماس ایندی !

زید ـ آنسی الله‌تعالی اشی، بزنگ اش توگل.

بکر ـ زکات حقنده مینم خاطریمه بر نرسه کیله : (اول زمانده فقرا بتسه ، زکاتنی ملالرغه بیرورمز) دیم .

زید ـ البته‌احتمال، حاضرده‌فقرا حقی بولغان زکاتلرنگ بیك آزی‌غنه فقراغه طابشرلادر اورنی طابلادر لکن اول زمانده علماسـی بایلر مالینگ کری بولغان زکاتنی قبول ایتولری شبهه‌لی بولور . چونکه جماعـت صوماسی اولان بیت‌المالدن هر آیده حق آلاطورغان علمالر زکات مالینه هیچ تنزل قیلماسلر . صدقه‌چیلك آنلر اوچون زور خورلق بولور .

بکر ـ هر کم دورته‌رگنه ساعت چاماسی اشله‌گاچ خلق باشقه وقتلرینی‌نی ایله‌اوتکه‌رور ؟

زید ـ تله‌سه نی قیلور ، تله‌سه عبادت قیلور ، ذکر تسبیح ئه‌یتور ، درس وکتاب اوقور ، مجلسلرده بولور ، آشار ، اچه‌ر ، صیلانور ، یوقلار : هر تورلی استراحت قیلور ، یا که سیاحتکه چغوب یورمك اوچون برر آیلق زاپاسقه اشله‌ب قویار . یاکه شول زماننك نظامی ایرك بیرگان قدر خصوصی‌اش‌اشله‌ب زینتلرینی وجهازلرینی آرتدرور .

بکر ـ بولای بولغانده بو ترتیب بیك فائده‌لی بولاچق ایکان ؟

زید ـ فائده‌لی بولماسلق‌اشنی دنیا سلکتوب شاو ایتوب دعوا قیلمیلر آنی .

بکر ـ نی اوچون صوك بو ترتیبنی خلق بیك مکروه کوروب سویله‌شه ایکان ؟

زید ـ خلق آکلاماس بورون هر بر یاکغا اشنی شولای مکروه کوره‌در . آکلاب بترگاندن صوك هر کم اول اشنی بیك یاراتوب قبول ایته‌در . لکن دنیاده آکلاتوچی‌ده بیك آزدر ، آکـلاوچیلر بیگره‌ك‌ده آزدر .

آندن باشقه بـو معیشت اجتمـاعیه‌گه خلـق تـورلی بهتـانلر طـاغوب کـوب افترالر ایله اعتراض قیلادر ، جوابینی آکلاغانچی اول اعتراضلر بیك کیلگان کبی بولادر . لکن کوب کشی جوابینی ایشتمیچی، ایشتسه‌ده آکلامیچی عمرینی اعتراض ایله اونکه‌ره‌در . سین‌ده ایرته‌گه (ایشمی) دوستنگ یانینه باروب سویله‌شوب قارا . سـین آومانی حاضر کیری یاقغه

آودارئوب ییبه‌رور. قایرلئوب طوریلاناده آلماسسڭ لکن وقتڭ بولسه، ایشتکان بحث واعتراضلر گنی میڭا کیلئوب سوْیله جوابی بولغانلرینه جواب بیرورمن، جوابی بولماسلق اعتراض بولسه، معیشت اجتماعیه نڭ قاعده‌لرینی اصلاح قیلورمز. لکن خاطرڭن طوتارغه کیره‌ك. مین‌سزگه حاضر اجتماعیون فرضلرینی سوْیله‌دم. ینه بوڭا باشقه: (انقلابیون، اشتراکیون، فوضاویون) فرقه‌لری باردر. بونلرغه (ریۋولوتسیونیر کوممونیست وآنارخیست) دیلور. بونلرده اصلاح معاش خصوصنده ومقصودلرینه ایرشو خصوصنده تورلی فرض وتورلی پلانلر قورمقده‌درلر. بونلرنڭ برسینی ایکنچیسی ایله صاتاشدرماسقه کیره‌ك. معیشت اجتماعیه نظاملرینه مذکور اوچ فرقه‌نڭ مذهبلرینه کیله طورغان بحثلرنڭ هیچ برسی کیلیمدر. سینڭ کبی علوم اسلامیه‌دن‌ده معارف دنیاویه‌دن غافل کشیلر توگل، کوب فنوندن خبردار کشیلرده بودورت مذهبنی بربرسینه قاتشدروب حقیقتنی آڭلامسی یورمکلدرلر. حتی بعض گازیته‌لرگه‌ده بوخصوصده برنیچه خطالر یازلدی. لکن دقت قیلمق کیره‌ك بونده سوْیله‌نگان سوزلر معیشت اجتماعیه اوچون تیوریه وفرض بوینچه تعیین قیلنغان بر مسلکدر. بوندن باشقه مسلکلرده فرض قیلنادر. حال وزمانینه قاراب بو قاعده‌لر بر آزاوزگارو واصلاح قیلنوده قابلدرلر. لکن نی قدر اوزگه‌رسه‌لرده هیچ کمگه جبر وظلم قیلنمیچی آدمیلرنڭ کوبره‌گی فائده‌سینی ملاحظه قیلو طریقی ایله اوزگه‌ره‌چکدر. بو فکر ومسلکلرنڭ هر برندن مقصود عدالت کامله وسعادت عمومیه‌در.

بکر— سینڭ ایله اوطورسه‌م بوتونله‌ی اوزگه‌روب کیته‌من، بر طرفدن شادلانغان کبی بولامن، ایکنچی طرفدن اعتقادم بوزلماسون دییوب قایغروب‌ده کیته‌من.

زید— سوزلریمنی یاراتماسه‌ك، مینم ایله سوْیله‌شمه، مین بلگانم قدر عقل وشرعیتکه موافق بولغان حکمتلرمنی کتابلردن کورگانمچه سوْیلیمن. حکمتکه اهل بولسه‌ك، قبول ایته‌سڭ. بولماسه‌ك، یولداشلرڭ آز توگل. تله‌گانڭچه یوری بیره‌سڭ. هرنه ایسه الله تعالی هر قایومزغه توفیق وهدایت بیرسون. (مصلح)

اسلام عالمندن.

قزان ناحیه‌سی قاوال ۋولستی ایۋانوفسکایا اسملی روس قریه‌سنده (۸) خانه مکرهلر وارایدی. بونلر اسلام‌دیننده دوام ایتدکلری اوچون قرق سنه مقدم اسپاس ناحیه‌سنده کیبیك قریه‌سندن نفی قیلنوب کیلمشلر ایکان. بو بیچاره‌لر قرق سنه اچنده روس قریه‌سنده نی‌قدر قاراسه‌لرده اوزلرینڭ مسلمانلقلرینی اونوتدقلری یوق ایدی. اطرافده اسلام قریه‌لرینڭ اماملری ایله مناسبت قیلورغه بونلرغه هیچ رخصت اولمادیغندن مجبور مکرهلر بر قریه‌نڭ مؤذنی ایله‌روحانی امورلرینی اداواجرا قیلمقده ایدیلر. ایمدی حاضرده بو مظلوملرنڭ مسلمانچیلقلری رسما تصدیق ایدلوب قاراخواجه قریه‌سینه حافظ ملاصادق حضرت عبدالستار ف محله‌سینه قوشلمشلردر.

بونڭ کبی واقعه‌لر حاضرده بیك کوبدر. بوتون روسیه‌ده یارتی میلیون قدر مکرهلر مسلمانچیلقلرینی برکتدیلر. لکن بیوروکراتیه زماننده مسیونیرلر کیڭاشی بوینچه بو بیچاره‌لرنڭ روس قریه‌سینه قوولولری عجیبدر.

بو مسلمانلرنی مذکور قریه‌نڭ پوپلری تکرار تکرار خریستیانلقغه کوچله‌ب باقمشلر. لکن موفق اولمامشلر. آراده بر نیچه مرتبه صوغشلرده اولوب کیچمشدر.

ییدی یورت بالاچاغاسی ایله برلکده خانه‌لرینه کوچله‌ب کره‌چك اسملرگه قارشی عسکر بولوب قارشی طورمشلر. قوراللری قایناغان صاماورنڭ صوی اولمشدر.

۞ ۋاتکه ولایتی گلازف ناحیه‌سنده ایمانای داچیس وکیشور قریه‌لرینڭ مکرهلری مسلمانلقلرینی رسما تصدیق قیلدرمق اوچون ۱۹۰۵ نچی سنه آخرنده اوق تیبشلی اورنلرینه عریضه‌ویرمش ایسه‌لرده، هنوز تصدیق قیلندیغی یوقدر. نیچه مرتبه سؤال وتفتیشلر اولدی. همان جواب کیلگانی یوقدر.

گلازف ناحیه‌سنده مکرهلر بیك کوبدر. هر سنه بر مرتبه بر مسیونیر کیلوب خلقنی جییوب خرستیان بولورغه وعظله‌ب کیته‌در ایدی. بو سنه ایسه هر آولغه دورت بیش مرتبه کیلدیلر.

گلازف ناحیه‌سنده (۳۰) آول قدر مکرهلر واردر. بونلرنڭ اصللری ترکی ایسه‌ده، تللری آرچه‌در. آرلر آراسنده کوب طورو سببلی ترکیچه‌نی اونوتمشلر. اسلام دینینه محبتلری کاملدر.

ع. بیکتایف،

۞ قزاننڭ شرق شمالی طرفنده‌شوشما بویی تیره‌سنده آپاز اسملی قریه‌ده (۴۵) خانه نوغای باق دیگان خلقلر اسلام دینینه کروب قاراتای قریه‌سی محله‌سینه یازلدیلر. بو قریه‌گه ۱۰ یل مقدم طاش چیرکه‌و صالنا باشلامش ایکان. آول خلقی راضی بولمیچی طوقتاتمشلر. حاضرده بو آولنڭ یارتیسی اسلام طرفینه آوشدقلرندن کچکنه آغاچ چیرکه‌وگه باروچی هیچ یوقدر. بو قریه‌گه بر معلم کیتردیلر. ایر بالالرنڭ چچلرینی کیته‌رتوب کله‌پوش کییرتدیلر.

بو آول صوغه‌بیك محتاج ایدی. اوشبو یازده آولنڭ بر طرفندن بر زور چیشمه چغوب آغا باشلادی. یاڭغا مسلمانلر بو حالدن بیك ممنون اولدیلر، بو اش گویا بر کرامت وفضل الهی گمان قیلندی.

اوّلده بو آولده فقط اون خانه‌گه پوپنی کرتمیلر ایدی. باشقه خانه‌لرنڭ هر برینه پوپ کروب اوزینڭ عمللرینی قیلنوب چغا ایدی. بو سنه پوپنی فقط اون خانه قبول ایتدی. باشقه‌لری کرتمه‌دیلر.

اورژم ناحیه‌سنده کسه‌ل قریه‌سنده کییز ایتك صوقتروچی بیك بای بر آر (ۋاتاك) مسلمان اولوب بایزید اسمی ایله آتالدی. حاضرده تونته‌ر مدرسه‌سندن بر معلم کیتر توب بالالرینی اسلامچه اوقوتا باشلادی.

قارادوغان، ئه‌زه‌ك ایلی وایبه‌باش قریه‌لرنده‌گی کره‌شنلر حاضرده عموما مسلمان اولوب اسلام دفترلرینه یازلدیلر.

امام محمدقاسم‌شوشماوی.

خارجی خبرلر

اییول آخرنده ترکیه سلطانی آورو بولمش ایدی حاضرده سلامتله‌نگان دیگان خبرلر چقدی. سلطاننڭ آورووی ایسکی مرضدر که بویره‌ك یولنده‌در. اگرده قوراللر واسطه‌سی ایله آپیراتسیه یاصالسه، تمام سلامتله‌نه‌چك ایمش لکن پادشاه بوڭا رخصت قیلمیدر. تورلی احتماللردن قورقادر. مرضینی همان ایسکی عرب‌طبیبلرینڭ دارولری ایله گنه‌دوا قیلادر.

ایمدی حاضرده آپیراتسیه یاصاتمق اوچون گیرمانیه‌دن (بیرگمان) اسملی دوقتور چاقرتلمشدر.

پادشاه بولغانندن بیرلی سلطان عبد الحمید نك (۲۸) یل اچنده جمعه نمازندن هیچ قالغانی یوق ایکان. بو آور وونده بر جمعه دن قالمشدر.

سلطان نك جمعه غه کیلو وقایتووی بیك سلطنت روشده اجرا قیلنادر. حمیدیه جامعینك اطرافی عسکر وتماشا اوچون کیلگان خلق ایله طولادر. سلطان سرایدن چقوب جامع غه کیلگان زمانده وکیری قایتقان زمانده عسکری موزیکه بیك تأثیر لی کوی وهوالر اویناب طورمقده در. گاها سلطان جمعه دن صوکره عسکر ینك حرکتینی تماشا قیلادر. شول سببدن تماشا قیلورغه کیلوچی بیك کوب بولادر. استانبولغه بارغان کشی نیندی دین وملت اهلندن بولسه ده بو تماشانی کورمی استانبولدن چقمیدر. بو سلطنت نی هر شنبه کونده استانبول گازیته لری سلاملق رسم عالیسی دیوب اوزون بر مقاله ایتوب یازمقده درلر... سلاملق رسمنك کوبسنچه چیت دولتلرنك ایلچی وکونسوللری ده وچیتدن کیلگان الوغ مسافرلرده بولنادر. بونلر اوچون مخصوص بر بالکون وصفه ده حاضر له نمشدر. بعض وقت سلطان آنده جییلغان کشیلر نك بعضلر ینی اوز حضورینه دعوت قیلوب ملاقات ایته در. بو مجلسده ایلچیلر ایله کوبسنچه سیاسی مذاکره ومشاوره لرده قیلنادر.

حضرت سلطان نك آورو خبری بوتون دنیاغه تیلیگراملر ایله طارالوب سیاسی آدملرنی تیره ن تفکرلرگه صالدی. هر بیرده وفات بولا قالسه، نیندی پلانلر قورامز دیگان فکرلرگه کیلدیلر. خصوصا ژیناده بو واقعه دن بیك قاوشادیلر. بو فکرلر وپلانلر نیدن عبارت بولمق کیره ك؟ شبهه یوق که ترکیه مملکتینه خیر خواهلق فکرلری توگلدر. همه سی: (اگرده ترکیه اچنده یا کفا سلطان تعیین قیلو خصوصنده چو والسه لر، بز گه قایسی طرفینی باصمق او کفای بولور ایکان. باصا آلمی غافل قالامز میکان؟ باصوب خطا قیلوب اوکنچکه توشه مز میکان؟) کبی سواللردن عبارتدر.

بو حالدن معلوم بولادر که یاوروپا قوشتانلری حضرت سلطان نك شخصینی بیك حرمت واعتبار قیلالر یاکه آنك خصوصی اوز پولیتیکه سندن بیك قورقالر. یوقسه، حضرت سلطان نك دار بقاغه ارتحالی ایله ترکیه نك عسکری قوتینه کیمچیلك کیلمیدر. دشمانغه قارشی طورمق اوچون باب عالی ایله عسکرلر کافیدر. یا کفا سلطان تعیین قیلوب اولگرسه ده اولگرمه سه ده اولکی نظاملر بوینچه هر بر اشلرینی یورته بله چکلردر. لکن صوکره معلوم اولدی که حضرت سلطان بر آز خسته لنمش ایسه ده، بر نیچه کوندن صوکره بعنایة الله تمام شفا بولمشدر. سیاسی قوشتانلرنك فرض وخیاللری طارالمشدر.

فارسیه (ایران)

ایران پادشاهی نصر الدین شاه جنابلری نظام چغاروده خلقنك قاتشووینی کوبدن آرزو قیلمقده ایکان. لکن بو کابر نیچه الوغ توره لر قارشی طورالر ایکان. بو توره لر، نی قدر قارشی طورسه لرده، شاه حضرتلری (دار العدالة) اسمنده بر دیوان یاصاماقچی بولدی. بو دیوان علمادن ومیرزالردن وبایلردن غنه مرکب فرق قدر توره دن عبارت بولاچق ایدی. هر تورلی نظاملر اوشبو مجلسده مشاوره قیلناچق ایدی لکن نظامنك نظام بولمقلغی اوچون بو مجلسنك رضا بولووی لازم توگل ایدی. حاصل کلام بو دیوان نظامغه باش توگل ایدی. فقط بر کیکاش خانه ایدی. فارسیه مسلمانلری بو دیوان ایله گنه راضی بولمادی. یاوروپاده غی پارلامینتلر کبی هر تورلی خلقدن صایلانغان چلینلردن مرکب ملت مجلسی یاصالسون. ودخی اول مجلس قبول ایتمه گان اشلر هیچ نظامغه صانالماسون دیدیلر.

خلق آراسنده فتنه بیك زور ایدی. باش چیناونیکلرنك امری ایله پولیسه توره لری خلقنی بیك قسا باشلادیلر. آراده صوغش قرلشلرده چقدی. اون بیش مك قدر کشی آنگلیه ایلچی خانه سینه قاچدی. علماوشا کردلر مسجد ومدرسه لرگه بیکله ندیلر. شاه حضرتلری علو جنابلغندن خلق طرفینی اختیار ایتدی. خلقنك قرلوینه کوکلی چدی آلمادی بیك قارشی، ظالم، اصلاح وتجدیدکه منکر بیروکرات وزیرلرینی مجلسندن قووب عاقل وحکیم وزیرلری ایله کیکاشوب بر مانیفیست ترتیب ایده رك خلقغه اعلان قیلدی. بو مانیفیستك هر تورلی حریتلر ایله برابر خلقدن صایلانغان چلینلردن مرکب بر ملت مجلسی قورلاچغی وعده قیلنمشدر. گرچه بو مانیفیستده بو مجلسنك نظام حقنده غی قوتی بیك آچق معلوم توگلدر. شویله ایسه ده بو مانیفیست چقووی ایله خلق بیك طنچلاندی. هر بیرده بایرام کبی شادلق اثری اظهار قیلنمقده در. آنگلیه حمایه سینه کرگان (۱۵) مك کشیده اویلرینه قایتدیلر. فقط بر نیچه یوز کشی آچو ایله جزا قیلنولرندن قورقوب همان آنگلیه ایلچی خانه سنده قالمشلر در.

بلغاریه.

بلغاریه تصرفنده ترکیه نك روملیه اسملی ولایتنده آنیخیالو، ایسکی زافرا وباشقه شهرلرنده گریکلر ایله بلغارلر آراسنده صوغشو قرشو بیك قوتلیدر. بر برسینك آوللرینی یورتلرینی یاندر شمقده درلر. هیچ بر کورشی قوملر آراسنده بو قدر معناسز نزاع وطالاش چقغانی یوق ایمش. دین ومذهبلری بر اولان قوملر دین اوچون صوغشالر چیرکاو وپاتریارخ اوچون طالاشالر.

ژیناده مشهور (فریمدینبلات) گازیته سی: «اگرده ماکیدونیه نی ترکیه تصرفندن آلوب آفتانومیه گه قالدرسه ق، آنده ده بعینه اوشبو قزغانچ حاللر واقع بولاچق. چونکه بر برینه بو قدر دشمان بولغان، آرناود، گریك، بلغار، صیرب ورومین قوملرینی صلحده طوطمق ممکن بولمایاچاقدر» دیدر.

ماکیدونیه دن ترکیه نی چغارمق فکری کرگانچی بو بیچاره ملتلر ترکیه قول آستنده بیك طنچ طورمقده ایدیلر. دینلرینه ده کیمچیلك یوق ایدی. ملیتلرینه قصد قیلغان کشی ده یوق ایدی

ترکیه نك بلغاریه تصرفنده اولان روملیه اسملی ولایتنده آنخیالو اسملی شهرده ۳۰ نچی اییولده بلغارلر ایله گریکلر آراسنده زور صوغش چقوب شهرنك یارتیسی یانمشدر، آلتی مك قدرسی آچ ویالانغاچ قالمشلر. نزاعلری بر زور ماناستیر حقنده چقمشدر. بو ماناستیرگه گریکلر صوغشمق اوچون کوب قورااللرده حاضرله ب قویغانلر ایکان. گریکلرنك آرخیرِیلری اوتقه یانوب اولمشدر.

ماکیدونیه ولایتلرنده بلغار، گریك وارمنیلر آراسنده فتنه لرنك کوبه یووینه (نووُوی ؤریمیه) گازیته سی ده بیك قایغرادر:

«یاوروپا دولتلری قانشماس بورون بولغان فتنه لر بو فتنه لرگه قاراغانده اوینچق غنه ایدیلر یاوروپانك اصلاح قیلام دیوب قاتشووی اصلاح بولمادی، افساد بولوب چقدی بویرنقچ خلقلرنی ترکیه اوزی بیك یاخشی اداره قیلمقده ایدی» دیدر. (نووُوی ؤریمیه) نك ایکی

اوچ سنه مقدم یازغان فکرلرینه بو سوزلری بیك خلافدر.

۲ نچی آۋگوستده کرونبیرگ شهرنده آنگلیه کارولی ایله گیرمانیه ایمپیراتوری کورشدیلر. ایکی آراده بیك کوب یاشرن کیکاشلرده بولمش. بوکیکاشلر اوّلده روسیه حقنده دیئوب گمان قیلنمش ایـدی. صوکغی روایتلرگه قاراغانده بوکیکاش ترکیه حقنده ایمش. هرنی‌شاوشو بولسه، شول‌بر خواجـه نصرالدین‌نك یورغانی اوچون واقع بولادر. آخری ترکیه‌نك ینه برەر یورغانی کورینه باشلاغاندر.

چورنوگوریه (قاراطاو)

چورنوگوریه حکومتی اهل‌اسلامغه جبر وظلم قیلورغه کرشکانی یولدزده یازلمش ایدی. صوکغی خبرلرگه نظرا بوحالنك سببی اوشبو ایکان: چورنوگوریه‌گه یاردم قیلوب روسیه هریلده بر مقدار آقچه بیرمکده ایدی. بو صوکغی سنه‌لرده روسیه بوآقچه‌نی بیرمی باشلادی. سببی ایسه، خزینه‌نك معلوم حالیدر. شول سببدن بو حکومت حاضرده فقیرل‌نوب سلطاندن پروسینت (فائض) بیرمه‌مك شرطی ایله بر مقدار بورچ آلغان. ینه آقچه یتشمه‌گان تکرار ترکیه‌گه یالنوب باقغان. بوسفرده‌ترکیه‌چورنوگوریه‌گه آقچه بیرمه‌گان‌آچوایتوب قاراطاوحکومتی اوزنك‌گی مسلمانلرنی جبرلی باشلاغان.

مسلمانلر ترکیه‌گه کوچه باشلاغـاچ حاضر قاراطاو حکومتی آنلرغه بیك کوب تولاولر صالا باشلاغان. آقچه تولەمەگانلرگه هیچرتکه پاسپورت ورخصت بیرمی ایمش.

ترکیه قاراطاو مجاهرلرینی بیك سوینوب قبول ایته ایمش. آنلرغه آوللر وباصولر بیروب یاردم قیلا ایمش. (ب. ۋیدوموستی)

ترکیه ویاپونیه.

(پیتربورگسکی ۋیدوموستی) گازیته‌سی استانبول مخبری (لیلیك) ترکیه ایـله یاپونیه‌نك دوستلق ومناسبتی آرتووینه بیـك قایغروب اوشبو سوزلرنی یازادر:

« بو کونلرده ایستانبولده یاپونیه‌نك بیك کوب علما وسیاسی کشیلری یوریلر. بو کشیلر سلطان سراینه‌ده کوب بارالر. پاشالر وتوره‌لر ایله‌ده کوب کورشه‌لر. حتی مسجدلرگه باروب مسلمانلر ایله برگه نمازده اوقیلر.

حاضرده بوتون استانبولـده هر مجلسده یاپونیه ایله سیاسی بر انفاق عقد قیلنووینی سویلیلر. گویایاپونیه‌روسیه‌ایله‌ینه‌صوغشاچق ایکان. شول زمانده ترکیه یاپونیه‌گه یاردم ایتسه، یاپونیه ترکیه‌نك روسیه‌گه کیتکان ولایتلرینی اوزینه کیری قایتاوونی وعده قیلا ایمش. اگرده ترکیه کامل دوستلق کورسه‌تسه، یاپونیه ترکیه‌نك باشقه دولتلر ایله بولغان نزاعلرنده‌ده یاردم ایته‌چك ایمش. بو کونلرده سلطان طرفندن یاپونیه‌غه بیـك مهم‌یازولر ایله‌یاشرن‌ایلچیلرده‌کیتکان‌ایمش». دنیا تورلی طرفدن بولغانا وطولغانادر.

داخلی خبرلر

یاکَغا وزیرلر.

ییرلر وایگنلکلر وزیرلگینه کنەز (ۋاسلچیکوف)، سوداوزیرلگینه (فیلوسوفوف) ودین اشلری باشلغی اوبیر پروکورورلقغه (ایزۋولسکی)جنابلری‌تعیین قیلندیلر.

معلومدرکه‌اوّلك وزیرلککه‌چیناۋنیکلردن‌گنه تعیین قیلنمقده ایدی. حاضر معلـوم سببلردن خلق آراسنده توشکان آبروینی کوته‌رمك اوچون حکومت یاکَغا بر ایکی وزیرنی چیناونیك بولمغان کشیلر آراسندن قویماقچی بولغان ایدی. اوشبو فرض‌غه بناءً دوما چلینلرندن بولغان مشهور گییدین ایله، اُلۋوف، گوچکوف وشیپوف جنابلرینی‌وزیر بولورغه دعوت‌قیلدی. بوکمسه‌لر وزیرلکنی قبول ایتمك اوچون بر نیچه شرطلر کورسه‌تدیلر: حاضرگی وزیرلرنك بر نیچـه‌سی توشرلوب اقل بیش وزیر ترقی وحریت طرفنده‌غی پارتیه‌دن تعیین قیلنورغه، حکومت اسمندن شول پارتیه‌نك پروگرامی خلقغه اعلان قیلنوب تیز میدانغه چغارلووی وعده قیلنورغه، دومانی ۲۰ نچی‌فیۋرال‌یتکانچی‌جیبارغه.

حکومت هرنه سببدن ایسه بوشرطلرنی قبول ایته آلمادی. بناءً علیه شرط مارتسز اوز فکرلرنده‌گیلردن یوقـارده مذکور چیناۋنیکلر تعیین قیلندی.

موسکۋاده سوسیال دیموکراتلرنك ازلرینه بیك کوب توشدیلر. باش مجلسلری بولا طورغان اداره‌نی طابدیلر. صوغشقه حاضرلانه طورغان طائفه‌لرینك باش کانتـورالرینی‌ده طوتدیلر. بومبا حاضرلی طورغان کارخانه‌لرینی باصدیلر. حتی طوب آتارغه اویره‌نه طورغان لاگیرلرینی وطوب روشنك آغاچدن قالوبلرینی‌ده قولغه توشردیلر بوآغاچ‌طوبك طوب قورالرینك اشاره‌لری هر برسی بار ایمش. بونی طوتارغه اویره‌نگان کشی حقیقی چوین طوبنی‌ده استعمال قیلا بلورگه ممکن ایمش.

عمومی صوغش قوزغاتقانده حکومت طوبلری قولغه توشه قالسه، استعمالدن عاجز بولماس اوچون دیموکراتلر اوز عسکرلرینه طوب آتونی اویره‌توب قویمق‌فکرنك ایمشلر.

ریۋولوتسیونیرلرنك‌ده کوب شهرده فاتیرلرینی طابدیلر. کاغذ وقوراللرینی قولغه آلدیلر اوزلرندن بیك کوب کشینی زندانغه صالدیلر. هرشهـر وآوللرده اثرلری ظاهر اولدیغندن بوطائفه بیـك کوب بولورغـه اوخشیـدر. لکن ریۋلـوتسیونیر بولغـان بولوب اوغریلرده اوزلرینك کسبلرینه رواج بیردکلری کورینه‌در. چونکه بیك کوب‌ییرده خصوصی ماللر طالانووی سیاسی پارتیه‌لرنك اشی بولماسه کیره‌ك.

پیتربورغ سودیبنایا پالاتاسینك پروکوروری ۋیبورغ شهرنـده خلقغـه طاراتور اوچون یازلغان شکایت نامه‌گه قول قویغان دوماچلینلرینك هربرینی عیبله‌و خصوصنده بولغان اشلرنی مهم اشلرمستنطقینه تیزتیکشرورگه تنبیه قیلمشدر.

صامار ولایتنده آسورکین، صوکولوف، رومادانوفسکی و شـاخالـوف اسـه‌لی ملکدارلرنك ایمنیه‌لرنده‌گی آشلقلرنی آول خلقلری تورلی طرفلردن کیلوب طاشوب بترمشلر.

عمومی فتنه‌لر.

برر آیدن بیرلی روسیه‌ده‌اوغرلاو وطالاو شول‌قدر ترقی ایتدی‌که گازیته وتیلیگراملرنك یارتیسی اوشبو خبرلر ایـله طولمقده‌در: خاص کشیلرنی طالیلر پوچته‌لرنی، تیمریوللرنی، باصالر، ۋولست کانتورلرینی شهر صومـالرینی آپتیکه ودکانلـرنی آرچیلر، چیرکه‌ولردن وآراقی کیبتلرندن آقچه‌لرنی‌آلالر. بواشلر کیچ‌ده کوندزده یاشرن‌ده اشکاراده واقع بولادر. پولیسه طرفندن هیچ بر قاراقنك طوتلدیغی یوقدر.

روسیه‌ده اوّلده‌ده قاراقلر یوق‌توگل‌ایدی.

بولسه‌لرده، پولیسه‌لردن بیك قورقالر ایدی. اول زمانده پولیسه مأمورلری آز بولسه‌ده اوغرلانغان مالنڭ ازینه توشه‌لر ایدی. کوب قاراق طوتلوب جزاسینی کورمی قالمی ایدی. حاضرده پولیسه مأمورلری ایکی اولوش کوبه‌یسه‌ده اوغریلرغه امینلکدر.

بونده نی‌سر بار؟

ایسکی نظام یاقلیلری بوفتنه‌لرنی سیاسی ریۋولوتسیه‌گه صلتاب حریت‌استه‌وچیلردن خلقنڭ اخلاصی‌قایتور دییوب گمان‌قیلو چیلرده بولمشدر.

لکن یارسلاۋ کبی بر نیچه شهرلرده بونڭ کبی طالاولرده ریۋولوتسیه‌نڭ دخلی یوقلغی بیك آچق ظاهر بولدی. چونکه بواشلرنڭ کوبسی ایسکیدن اوغریلق کسبنده بولغان قاراقلردن‌ایدکی ثابت بولدی.

بوفتنه وبلانی بترورگه طرشمق حکومتنڭ بورچیدر. چونکه حکومت مأمورلری اوز فکرلرینی صاقلار اوچون توگل، بلکه خلقنی آفتدن صاقلامق اوچون قویلالر.

کافکاز صوغشلری

کافکازده شوشا شهرنده اییول اچنده اهل اسلام ایله ارمنیلر آراسنده بر نیچه مرتبه صوغش وطالاش، آتش‌وصویشلر واقع اولدی.

کافکازده اوشبو ایکی قوم‌نی عجیب قوملردرکه ملڭ یللردن بیرلی‌صلح ایله یاشادقلری حالده ایکی یلدن بیرلی هر آی وهر هفته‌ده بر نیچه شهرلرنده تورلی صوغشلر واقع اولمقده‌در.

نیچه مرتبه دین علمالری ایله برابر آند ویمین ایله‌صلح ایدشدکاری حالده‌ینه‌تکرار آرالری بوزلادر. بازارده ایکی ایسرکنڭ قچقرشووندن بوتون شهر خلقی ایکی طرف بولوب گویا سیاسی صوغش‌کبی صوغشا باشلیلر. آرالرنده دینی، سیاسی یاکه معیشی سببلری اواسه ایدی مجبوری صوغشمی حاللری یوق دییلور ایدی. حال بوکه بو صوغشلر دینی‌ده‌توگلدر، سیاسی ومعیشی‌ده توگلدر. گرچه ارمنیلر علم وهنرلری سایه‌سنده معیشت اشلرنده مسلمانلرنی بیك کوب اوزمشلردر. لکن بو کونگه قدر مسلمانلر آنی سیزگانلری یوقدر

بوطالاشلرنڭ سببی دیوانه‌لق ایله برابر قزوقانلیلقدن باشقه هیچ برشی بولماسه کیره‌ك.

بو صوغش کافکازشهرنده ایکی سنه‌دن بیرلی دوام ایتمکده‌در. اوّلده پولیسه وعسکرلر مسلمانلرغه یاردم ایتدکلری کورلمکده ایدی. حتی اول زمانده مسلمانلرغه پولیسیه‌ده قوراللرنی آقچه‌سز اولەشدکاری حالده، ارمنیلرگه آقچه ایله صاتوب آلورغه‌ده رخصت ویرمه‌مشلر دیگان خبرلر گازیته‌لرده یازلمش ایدی.

اما حاضر شوشا شهرنده بولغان صوغشده حال آلماشنغان‌کبی کورینه‌در.

عسکرلرنڭ قاتیرلری ارمنیلر طرفنده اولدیغندن‌عسکرلر مسلمانلرغه‌قارشی‌غنه‌آتوب طورمشلر. حتی گولشچاپوف اسملی گینیرال مسلمان محله‌لرینی‌طوب‌ایله‌آتدروب‌واندرمشدر.

بو ظالم گینیرال اوستندن حاضرده مسلمانلر تییشلی اورنینه غرضحالر ویرمشلر. احتمال جزاسینی‌ده کوررر.

بوندی ظالم توره‌لر کافکازنڭ قولدن اچقنووینه‌ده سبب بولو احتمالی باردر.

اول‌طرف‌مسلمانلری بیك غیرتلی‌خلقلردر. سببسز توگدرلگان‌قانلرینی هیچ اونوتماسلر.

هرنه قدر ضعیف دیسه‌لرده، ترکیه‌ده بو واقعه‌لر صلتاوی ایله کافکازده پولیتیکه‌سینی بوزتو احتمالی بار. شونڭ اوچون کافکاز مسلمانلرینه جبر قیلوده قیلدروده عقل وتدبیر ثمره‌سی توگلدر باخصوصکه حاضرگی زمان سیاستنڭ بولغانغان زمانیدر.

ارشاد گازیته‌سینه یازدقلرینه قاراغانده شوشا شهرینڭ اسلام محله‌لرینی روس عسکری، قازاقلر، ارمنیلر ۱۲ نچی اییولدن ۱۷ نچی اییولگه قدر بیش کون چولغاب طورمشلر. وهمان اوستلرینه آتوب طورمشلر.

مسلمانلرده همان جواب بیرمشلر لکن نی‌عجیبدرکه مسلمانلردن فقط اوتوز کشی مرحوم اولدیغی حالده عسکر وارمنیلردن (۴۰۰) کشی هلاك اولمشدر.

مسلمانلرنڭ بوقدر بهادرلقلرینی وارمنیلرنڭ هلاکینی کوروب آلتنچی‌کوننده گینیرال گولوشچابوف اوزی یغلی‌یغلی‌خلقنی صلحغه دیملمشدر. صلح قیلشو اوچون ارمنیلر هرایکی طرفدن یارتیشر میلیون صوم آقچه‌نی زالوك صالونی دعوا قیلدیلر. مسلمانلر بوشرطنی قبول ایتمه‌دیلر. هرنه‌ایسه حاضرده بردرجه صلح واقع اولدی.

بوصوغشده ارمنیلرگه عسکرنڭ یاردمی بولاطوروب آنلرکوب تلف اولدقلرندن وکوب زبان کوردکلرندن بوندن‌صوڭره ارمنیلرطرفندن هیچ صوغش باشلانماوی امید ایتلەدر. گینیرال‌ده اهل‌اسلامنڭ بهادرلگینه بیك تعجب ایتمشدر.

صاچ آغارو.

کامل قارتایغاچ صاچ وصاقال آغارو طبیعی برحال اولسه‌ده، بوزمانده بیك یاش کشیلرنڭ صاچلری آغاروب کوب کشینی تعجبکه قالدرمقده ایدی.

خصوصا طبیبلر بوحالگه بیك‌تعجب‌ایتمکده ایدیلر. پاریژده پروفیسور میچنیکوف فامیلیالی بر روس طبیبی بونڭ سببینی صاچ توبنده ضررلی میقروب جانوارلرندن کورمش‌ایدی. شول‌سببلی اول‌صاچ‌آغارونی آورودن صانی‌ایدی. لکن دواسینی کشف قیلغانی یوق‌ایدی.

حاضرده فرانسیه‌ده ایمبیر ومارکیزاسملی ایکی دوکتور بومرضنڭ حقیقی دواسینی اتفاقی کشف‌قیلدیلر. شویله‌که مشهوررینتگین نوری آغارغان صاچ وصاقاللرنی قویوب اورنلرینه اوّلگیدن قارا راق توکلرنڭ چغووینه سبب بولاایمش. بوکیمسه‌لر برکشینڭ باشندغی یامان تیمره‌و(ۋولچه‌نکه)نی منکور رینتگین نوری‌ایله برنیچه‌مرتبه‌دوا قیلمشلر ایکان هراوچسینڭ صاچ وصاقاللری قویلوب اورنلرینه قارا وقوڭغرت توکلر اوسه‌شدر. بواوچ کیمسه هربری اوّلده چال صاقاللی بولغانلر ایکان آورو اوزی یاش وقتده صاری‌صاقاللی بولوب صوڭره آغارمش ایکان حاضرده قوڭغرت صاقاللی بولوب قالمشدر.

طبیبلر آراسنده حالا بونور صاقال آغارو مرضینڭ حقیقی دواسندن عدقیلنمقده‌در.

صاقاللرینی قاراغه قاغوچیلرغه شادلق، بویاوصاتوچیلرغه قایغو وحسرت!

صوڭغی خبر.

آمیریکه طرفنده آنتیل جزیره‌لرنده بیك قاتی زلزله اولوب برنیچه شهر تمام خراب اولمشدر. هلاکت صانفرانسیسکو شهرینکندن آرتقدر. (لونساندیڅ) شهرنده (۸۰۰۰) قدر کشی طاش وطوفراق آستده قالمشدر. شهرلر همان یانادر.

Лито-Типографія И. Н. Харитонова. Казань, Пасажъ. Редакторъ-издатель Ахмед-Гадій Низамовочъ Максудовъ.